

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت
دقتیریت بیماری های غیرواکیر

موسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

نهمین دوره پیمایش ملی عوامل خطر بیماری های غیرواکیر سال ۱۴۰۴

زمان اجرا: زمستان ۱۴۰۴ و بهار ۱۴۰۵

مجرى طرح: دکتر سمانه اکبرپور

مرکز تحقیقات بیماری های غیرواکیر، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم
دانشگاه علوم پزشکی تهران

دستور العمل استاندارد فرآیند نمونه گیری

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

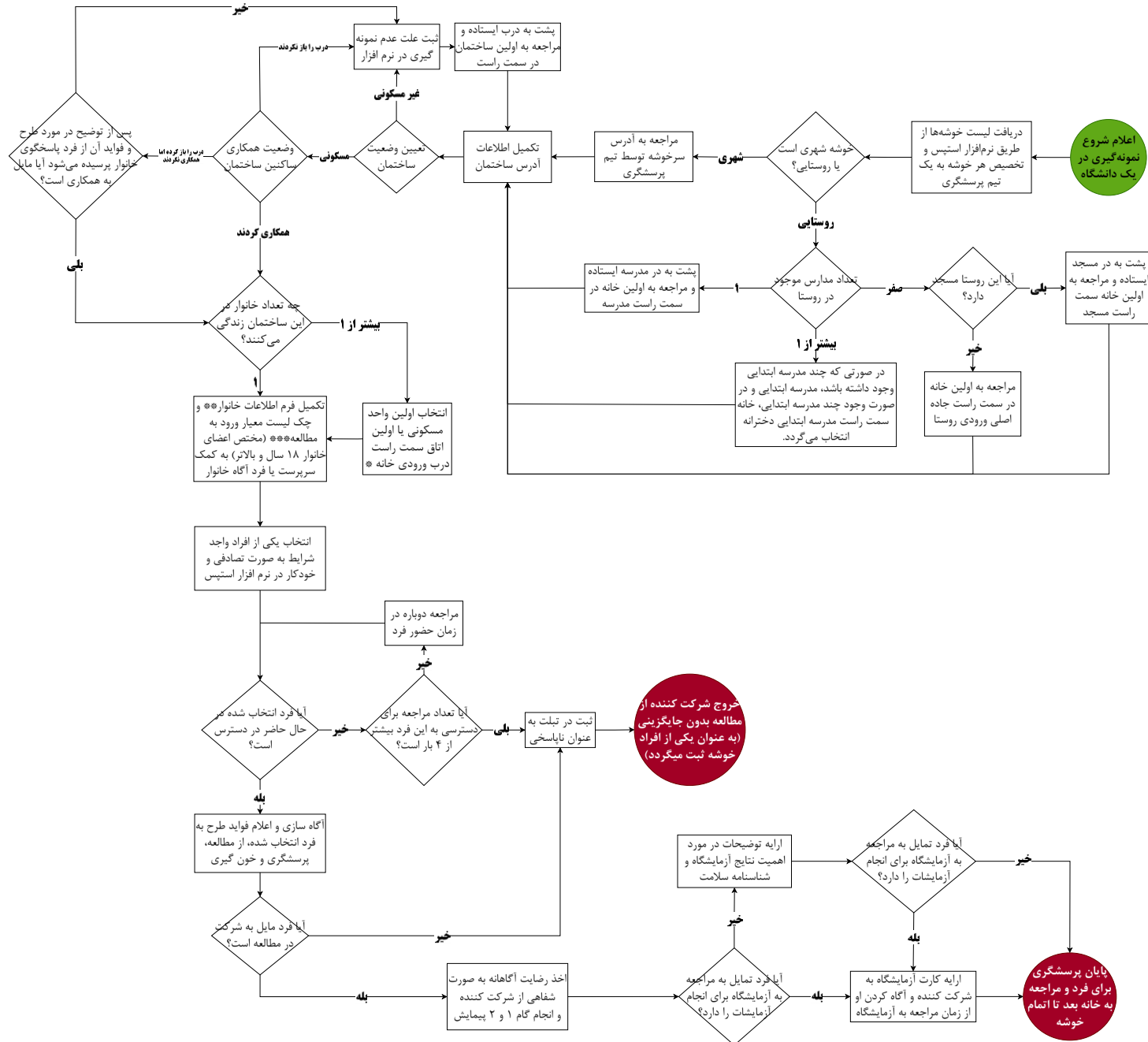
پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم
دانشگاه علوم پزشکی تهران

اولین کارگاه آموزشی - ۲۸ بهمن ۱۴۰۴

مقدمه

- اجرای صحیح نمونه‌گیری نقش اساسی در اعتبار نتایج پیمایش دارد و رعایت کامل مراحل آن سبب کاهش سوگیری، افزایش دقت برآوردها و بهبود کیفیت داده‌ها می‌شود.
- در این بخش تلاش شده است که تمامی شرایط واقعی میدانی، از تفاوت ساختار مناطق شهری و روستایی تا چالش‌های مربوط به ناپاسخی، عدم حضور اعضای خانوار، چندخانواری بودن واحدهای مسکونی، تفاوت ساختار ساختمان‌ها و حتی محدودیت‌های کدپستی در برخی نقاط کشور، در نظر گرفته شود.
- همچنین، به‌منظور یکنواخت‌سازی اجرای طرح، مسیرهای خطا و راه‌حل‌های عملی نیز ارائه شده‌اند.

فرآیند نمونه‌گیری

* در واحدهای مسکونی چندطبقه، خانه اول مطابق با این روش انتخاب می‌شود و سایر واحدها در طبقات دیگر به صورت خلاف عقربه‌های ساعت انجام می‌گیرند

** فرم اطلاعات خانوار شامل نام و نام خانوادگی فرد مصاحبه‌شونده، نقش فرد مصاحبه‌شونده، نام و نام خانوادگی سرپرست خانوار، جنسیت سرپرست خانوار و تعداد کل افراد خانوار می‌باشد.

*** چک لیست معیار ورود به مطالعه مختص اعضای ۱۸ سال و بالاتر خانوار می‌باشد که شامل جنسیت، تاریخ تولد، وضعیت سکونت فرد، وضعیت بارداری، کد ملی و توانایی شرکت در فازهای مطالعه می‌باشد و به ازای هر فرد ۱۸ سال و بالاتر خانوار، یک فرم تکمیل می‌گردد.

انتخاب سرخوشه در روستا

برای تکمیل خوشه‌های روستایی از **روش نقطه شروع** استفاده خواهد شد. این روش با توجه به جمعیت کم روستاها و پوشش کم کدپستی در بسیاری از آن‌ها استفاده می‌شود. در روش نقطه شروع، خانه‌ای مشخص در روستا به عنوان سرخوشه انتخاب می‌شود. دستورالعمل تعیین این خانه به ترتیب اولویت به شرح زیر است:

- در صورت وجود مدرسه در روستا ← اولین خانه در سمت راست مدرسه
- در صورت وجود چند مدرسه ← اولین خانه در سمت راست مدرسه ابتدایی
- مدرسه ابتدایی ← اولین خانه در سمت راست مدرسه ابتدایی دخترانه
- در صورت نبود مدرسه در روستا ← اولین خانه سمت راست مسجد روستا
- در صورت نبود مدرسه و مسجد ← اولین خانه سمت راست جاده اصلی ورودی به روستا

ساختمان های با بیش از یک خانوار

الف) چند خانواری با یک در یا پلاک مشترک

- خانواری انتخاب می شود که پس از ورود، اولین اتاق/بخش سمت راست را اشغال کرده است و فرم مشخصات اولیه خانوار برای آن تکمیل می شود. سپس سایر خانوارها نیز می توانند به ترتیب وارد نمونه گیری شوند.

ب) قوانین ساختمان های چند طبقه

- اگر کد پستی مختص ساختمان چند طبقه بود، زنگ اولین واحد ساختمان، واحد نمونه گیری این ساختمان محسوب می شود.
- هماهنگی با مدیر ساختمان/ یا یک فرد مطلع در ساختمان/ یا نگهبان
- ادامه نمونه گیری به صورت پادساعتگرد به سمت طبقات بالا

پیگیری جهت مراجعه به آزمایشگاه

- پیگیری شرکت کنندگان پس از اتمام گام‌های ۱ و ۲ برای مراجعه به آزمایشگاه و تکمیل گام ۳، بر عهده ناظر شهرستان (کارشناس شهرستان) است.
- در مناطق با حضور کوتاه آزمایشگاه (کمتر از ۳ روز)، پیگیری باید از روز اول پرسشگری آغاز شود. در مناطق با حضور طولانی‌تر آزمایشگاه (یک هفته یا بیشتر)، زمان شروع پیگیری ۲ روز پس از آغاز پرسشگری قابل انجام است.
- در مناطق روستایی بعد از مشخص شدن روز خون‌گیری، لازم است ناظر شهرستان با بهورز روستا هماهنگ کند که روز قبل از نمونه‌گیری با همه افراد جهت شرکت و ترغیب نمونه‌گیری هماهنگی‌های لازم را انجام دهد.
- تعیین زمان شروع پیگیری بر اساس مدت فعالیت آزمایشگاه، به تشخیص ناظر آزمایشگاه بوده و قابل تنظیم است که کارشناس شهرستان باید برای این هماهنگی در ارتباط نزدیک با نماینده آزمایشگاه باشد **(تعداد افراد آزمایش داده و افرادی که مراجعه نکرده‌اند را باید روزانه چک کند).**

زمان انجام پرسشگری

- زمان انجام پرسشگری به گونه‌ای انتخاب می‌شود که **احتمال حضور افراد واجد شرایط در منزل در بالاترین حد ممکن** باشد.

- این زمان ممکن است بسته به شرایط هر شهر متفاوت باشد؛ بنابراین، بازه‌ی زمانی مناسب (صبح یا بعدازظهر) با تصمیم تیم دانشگاهی و متناسب با شرایط محلی تعیین خواهد شد.

مشکلات احتمالی و راه حل ها

مشکل ۱: عدم تطابق کدپستی با نشانی واقعی

✓ راهکار: اولویت با نشانی واقعی؛ ثبت مورد در گزارش روزانه.

مشکل ۲: سرخوشه غیرمسکونی (اداری، تجاری، کارگاه)

✓ راهکار: در این صورت پشت به درب ایستاده و به اولین ساختمان در سمت راست مراجعه می شود.

مشکل ۳: عدم مشارکت اولیه خانوار

✓ راهکار:

- معرفی رسمی با کارت شناسایی
- توضیح مزایای شرکت در پیمایش (شامل تن سنجی و آزمایش رایگان)
- تأکید بر محرمانگی اطلاعات
- ثبت به صورت آفلاین
- ورود داده ها بلافاصله پس از اتصال به اینترنت
- اطلاع به پشتیبانی فنی پیمایش

مشکل ۴: فرد منتخب همکاری نمی کند ولی فرد دیگر مایل است

✓ راهکار: جایگزینی مجاز نیست؛ فقط فرد منتخب وارد مطالعه

می شود.

مشکل ۵: نبود دسترسی اینترنت یا اختلال نرم افزار

✓ راهکار:

مشکلات احتمالی و راه حل ها (ادامه)

مشکل ۶: نگرانی درباره آزمایش خون

✓ راهکار:

- توضیح ساده درباره فرآیند آزمایش

- اعلام بازه زمانی مراجعه

- تأکید بر رایگان بودن و حفظ محرمانگی

مشکل ۷: اگر خانواده گفت «وقت نداریم» چه کنیم؟

✓ راهکار: زمان مناسبتر پیشنهاد دهید (عصر یا آخر هفته)

مشکل ۸: تجمع همسایه ها و متشنج شدن فضا

✓ راهکار: توقف موقت کار و اطلاع به ناظر شهرستانی

مشکل ۹: درخواست خانوار برای شرکت بیش از یک نفر

✓ راهکار: توضیح دهید که طبق طراحی مطالعه فقط یک نفر مجاز است.

مشکل ۱۰: چنانچه در سمت راست سرخوشه منزلی وجود نداشت و زمین

خالی بود باید چه کرد؟

✓ راهکار: در این صورت پشت به در خانه سرخوشه ایستاده و به سمت راست ادامه

می‌دهیم تا در نهایت به یک خانه برسیم.

مشکلات احتمالی و راه حل ها (ادامه)

مشکل ۱۱: ممکن است سرخوشه تخصیص داده شده به یک تیم پرسشگری، مربوط به یک منطقه غیرمسکونی (برای مثال منطقه تجاری و بازار، منطقه اداری، منطقه صنعتی و ...) باشد.

✓ راهکار: در این صورت توضیحات لازم به کارشناس ناظر ارایه شده و جهت گرفتن کد پستی جایگزین اقدام می گردد. چنانچه حدودا ۱۰ الی ۱۵ ساختمان بعد از ساختمان سرخوشه غیرمسکونی بود می توان به گرفتن سرخوشه جدید اقدام کرد.

بایسپاس از توجه شما